

A Kartográfiai Szakosztály ötven esztendeje¹

Dr. Márton Mátyás

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék

A kezdetek

A Kartográfiai Szakosztály – az MFTTT-n belül – különösen a magyar térképszerkesztők, -technológusok, -feldolgozók, -használók, -gyűjtők, -forgalmazók, földgömb- és dombortérkép-készítők, térképtárosok, névrajzzal foglalkozó nyelvészek, térképész tudományos munkatársak, tanárok és geoinformatikusok *szakmai polgári szerveződése* a szakismeretek és információk terjesztése, népszerűsítése céljából, továbbá az érdekelt más szakterületek művelőivel és az állami irányítással való kapcsolattartás érdekében. A Szakosztály tevékenysége végig híven tükrözte a szakterületen végbemenő társadalmi, gazdasági és technológiai változásokat. A maga területén mindig azon munkálkodott, hogy az ottani eredményeket minél szélesebb körben terjessze és használattossá tegye. Különösen sokat tett a számítógépes térképészet, a digitális technológia vonatkozásában és a jövőben is a legkorszerűbb eljárások bevezetése érdekében szervezett szakmai-társadalmi összefogással kívánja folytatni tevékenységét.

Szakosztályunk 1956 áprilisában alakult meg. Ha végigtekintjük az elmúlt ötven esztendő tisztségviselőit, megállapíthatjuk, hogy ők a szakterület felsőoktatási, felügyelő minisztériumi munkatársain túl, a két legjelentősebb térképkiadással foglalkozó cég – a Magyar Honvédség Térképészeti Intézete (neve többször változott) és a Kartográfiai Vállalat (illetve jogutóda a Cartographia Kft) alkalmazottaiként – vállalták ezt a feladatot (*1. táblázat*). Sajnos többen már nincsenek közöttünk.

1. táblázat: A Kartográfiai Szakosztály tisztségviselői

A megválasztás ideje	Elnök	Titkár
1956. április 21.	Irmédi-Molnár László	Takács József
1959. február 6.	Takács József	Martinovich Sándor
1969. november 23.	Mélykúti Mihály	Papp-Váry Árpád
1973. április 25.	Domokos György	Papp-Váry Árpád
1976. november 15.	Papp-Váry Árpád	Halmai Róbert
1980. december 4.	Papp-Váry Árpád	Tremmel Ágoston
1986. január 27.	Papp-Váry Árpád	Rátóti Benő és Buga László
1990. október 15.	Márton Mátyás	Buga László és Boholy Ágnes
1994. december 7.	Márton Mátyás	Boholy Ágnes
1999. január 27.	Márton Mátyás	Boholy Ágnes
2004. május 15.	Márton Mátyás	Hidas Gábor

Itt érdemes megemlíteni, hogy 1956-ban már működött az ELTE-n a Térképtudományi Tanszék (1953-tól), és megalakították (1954-ben) a Kartográfiai Vállalatot, a polgári térképellátás – ide értve természetesen az oktatást szolgáló térképeket is – biztosítására.

A Kartográfiai Szakosztály 1959. október 7–10. között rendezte első országos, térképkiállítással egybekötött konferenciáját, amelyen 12 országból több mint 50 külföldi szakember is részt vett. (A szocialista országok mellett az NSZK-ból és az USA-ból voltak résztvevők és előadók is.) A programban szerepelt a Kartográfiai Vállalat, az „Offset-nyomda” (ahol a Kartográfiai Vállalat térképeit ekkor nyomtatták), valamint a Budapesti Történeti Múzeum fővá-

¹ Kézirat. Szerkesztett, rövidített változata megjelent: Szabó Béla–Zsámboki Sándor (főszerk.): Emlékkönyv. A Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság megalakulásának 50. évfordulója alkalmából 1956–2006. MFTTT, Budapest, 2006

rost ábrázoló térképeinek kiállítása. 238 oldalas kötetben tették közzé a konferencia anyagát (Kartográfiai Konferencia 1959. október 7–10. GKE, Budapest, 1961). A záróülésen határozatok is születtek. Ezek egyike a magyar kartográfia nemzetközi térképészeti kapcsolatainak kiépítésére szólított fel. (1959-ben alakult meg a Nemzetközi Térképészeti Társulás!) A megvalósítás Radó Sándorra várt.

Radó Sándor közvetlen vezetői feladatot szakosztályunkban nem töltött be, de az egész magyar polgári kartográfia mögött ott állt nagy – és nemzetközileg is elismert – szaktekintélyével. 1962–1978 között évente rendezett nemzetközi tanácskozással egybekötött térképkiállításokat (*2. táblázat*). Ez különösen azért volt óriási jelentőségű, mert ebben az időszakban a magyar szakemberek külföldi konferenciákon való részvételének lehetősége még igen-igen korlátozott volt.

A Szakosztály működése a kartográfia technológiai fejlődésének tükrében

Természetes, hogy nem lehet a magyar térképészet elmúlt 50 éves történetét a *Kartográfiai Szakosztály*, bővebben a *Geodéziai és Kartográfiai Egyesület*, a mai *Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság* története nélkül vizsgálni. Az állítás megfordítása is igaz persze, hiszen az MFTTT, szűkebben a szakosztály tagjai aktív tagjai a magyar kartográfus társadalomnak. Ha a szűk terjedelmi lehetőségek mellett viszonylag hű képet sikerül adnunk a magyar térképészet (*geokartográfia*) elmúlt 50 évéről, eleget teszünk azon feladatunknak is, hogy a szakosztály történetét áttekintsük.

2. táblázat: A Radó szervezte nemzetközi tanácskozások és térképkiállítások (1962–1978)

Év	Téma	Év	Téma
1962	Nemzeti atlaszok	1971	Nemzeti és regionális atlaszok
1963	Úttérképek	1972	Történelmi térképek
1964	Turistatérképek	1973	Számítógéppel készített térképek (A térképkészítés automatizálása)
1965	Iskolai falitérképek	1974	Világtérkép-sorozatok
1966	Iskolai atlaszok és földgömbök	1975	Hidrográfiai térképek
1967	Várostérképek	1976	Térképek a mezőgazdaság szolgálatában
1968	Földhasznosítási térképek	1977	Geomorfológiai térképek
1969	Népességi térképek	1978	Ipari és kereskedelmi térképek
1970	Közlekedési térképek		

S ha már a térképkiállításokról esett szó, meg kell említeni, hogy rendszeresen megjelent a magyar térképészet – nagyobb részt hazai közönség előtt is – az *Országos Mezőgazdasági Kiállítás és Vásáron* (1976, 1980..., részben Radó Sándor szervezésében), a *CAMP* 1972. évi és következő tanácskozásain, a *GIS Openen*, valamint a *GIS/LIS Nemzetközi Térinformatikai Tanácskozásokon* (1993-tól). Esetleg ide sorolható a Mezőgazdasági Múzeum *Földmérési és térképészeti kiállítása* (1977), a *Hidrográfiai térképkiállítás* (Bendefy rendezésében), a *Hadtörténeti térképbemutató* (1990), a *FÖMI Szakmatörténeti kiállítása* (2002), a székesfehérvári *Tematikus térképészet kiállítás* (1999), az 1989-es *ICA-konferencia* során megnyílt négy kiállítás: a *Nemzetközi térképkiállítás* (Rátóti Benő vezetésével), a *Földabroszok Magyarországról* (OSZK munkatársai), a *Három évszázad föld-, ég- és csillagászati gömbjei* (Coronelli Társaság, ELTE Térképtudományi Tanszék) és a *Magyar katonai térképek* (Hadtörténeti Intézet – később 2005-ben is).

Állandó múzeumi *kiállítások* is létesültek a *FÖMI* (Bosnyák tér) és a *Katonai térképészet* (Szilágyi Erzsébet fasor) épületében.

A magyar kartográfia területén az elmúlt 50 esztendő két alapvető *technológiaváltást* hozott. Az 1960-as években a mérettartó műanyagfólián (többnyire asztralonon) történő tervi és tisztázati rajzi munkarészek előállítását, az erre (is) épülő karc- és fototechnológiát, majd pedig az 1990-es években – a COCOM-lista megszűnte nyomán a személyi számítógépek széles körű elterjedése következtében – a számítógépes térképkészítés nem vártan gyors áttörését. Ez a gyors áttörés kétségtelenül a szükséges hardverkörnyezet, valamint a térképkészítésre (is) alkalmazható szoftverek viszonylagos olcsóságának (széles körű legális és – valljuk be – illegális) elérhetőségének, illetve a magyar felsőoktatás magas színvonalának, az akkori Térképtudományi Tanszéken az ELTE-n folyó munkának volt köszönhető. Ez tette lehetővé azt is, hogy a polgári kartográfiában – a rendszerváltozást követően – nagy számú kis- (részben kényszer-) vállalkozás jött, jöhetett létre.

Utalnom kell azonban arra is itt, hogy az Intergraph-alapú nagygépes térképező rendszerek is megjelentek hazánkban (MH Térképészeti Közhasznú Társaság, Magyar Állami Földtani Intézet, a MTA Földrajzi Kutató Intézete stb.), és az 1990-es évek elején még vezető polgári cég, a Kartográfiai Vállalat is kísérletezett ezzel. (Fel kellett adnia, mert az így előállított térképek árát a bevételből hosszabb távon sem lehetett finanszírozni! Ezt csak állami pénzek felhasználásával tehetné volna, amire nem volt mód.) Így tehát kimondható, hogy a magyar polgári kartográfia ma gyakorlatilag a PC- és a MacIntosh-gépeken futó elsősorban grafikus (pl. CorelDraw, Freehand stb.), illetve tervezőmérnöki (CAD) programok segítségével állítja elő a piacra kerülő térképek döntő hányadát.

A számítógép megjelenése a térképek tömeges előállításában azonban csak az egyik szegmense a változásnak. Ha a paradigmaváltást úgy tekintjük, hogy a hagyományos papírtérképek előállításának hagyományos eszközparkja (tus, fóliák, forgatások, filmek stb.) számítógép-alapú eszközparkra cserélődött, amely gyakorlatilag a teljes technológiai folyamatot uralja, de interaktív módon a folyamatok mögött lépésről lépésre ott áll a *szakember*, akkor az alapvető változást akár lezártnak is tekinthetjük. Gyakran ez csupán egy rajzeszköznek (csuklós kihúzó, rajztoll) a számítógépes egérre cserélődését jelenti. A *szakembert* azért érdemes különösen hangsúlyozni, mert sokan, egy-két számítógépes szoftver több-kevesebb ismeretének birtokában már rögtön kartográfus-szakembernek (is) képzelik magukat.

Számomra ma már úgy tűnik, hogy a paradigmaváltás – tágabb értelemben – csak most kezdődik igazán, mert a számítógép betörése a kartográfiába korábban meg sem álmodott térkép- és atlasztípusok sorának kialakulását hozta és hozza majd magával (elektronikus világtaszok, multimédiás város-, országtérképek, internettérképek stb.). És igaz ugyan, hogy ezeknek a térképeknek az elkészítéséhez a korábbi térképkészítési ismeretekre *maradéktalanul* szükség van, sőt ezeken túl szükséges legalább egy grafikus szoftver professzionális ismerete, de ez sem elegendő önmagában. A korszerű információhordozó és -megjelenítő eszközök számára készülő térképek kidolgozásához új szemléletre, ezen eszközök képességeinek maradéktalan ismeretére is szüksége van annak az új térképész-generációnak, amely ezen eszközök segítségével kívánja majd kiszolgálni a térképfelhasználót. Megindult egy olyan folyamat is, amely a térinformatika és a kartográfia együttműködését hozta bizonyos – szélesebb felhasználói körök számára kialakított – térinformatikai rendszerek esetében, amelyeknél a *megjelenítés is* igen igényes, jó színvonalú. Vagy megemlíthetjük a GPS kartográfiai-informatikai-közlekedéstechnikai alkalmazását, amely előbb-utóbb széles körű igényé fejlődik a gépkocsifelhasználók körében, és amelynek térkép-megjelenítési kérdései új feladatok elé állítják a kartográfusokat is, tekintettel arra, hogy a felhasználók szívesebben látják a megszkott papírtérképhez hasonló ábrázolást a képernyőkön, mint színes vonalak kuszának tűnő sokaságát. Sorolhatnánk még tovább az új alkalmazásokat és kihívásokat...

A paradigmaváltás tehát folyik és ez jelentős feladatokat ró a szakoktatásra is.

A kartográfusképzés

Hazánkban napjainkban említésre méltó új térkép hagyományos technológiával már nem készül. A kartográfia területén világszerte folyamatossá váló változás és fejlődés hazai sikeres követése, azaz a munkába lépő kartográfus szakemberek tudásszintjének folyamatos karbantartása alapvetően függ az oktatás színvonalától.

Hazánkban az egyetlen tanszék – amely felsőfokú végzettségű szakemberek képzésével ezen a területen foglalkozik, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Térképtudományi Tanszéke – alig idősebb szakosztályunknál. Az együttműködés szoros. Az első és a mai szakosztályelnököt is a tanszék adta. E műhely oktatási stratégiája röviden talán úgy jellemezhető, hogy a mindenkor ismereteknek megfelelő nemzetközi szinten próbálja tartani az oktatási anyagot az új és egyre költségesebb technika pénzügyi finanszírozási nehézségei ellenére is, és ezt sikerrel teszi. A lényegesen csökkenő óraszámokban oktatott, de a korábban elmondottak szerint el nem hanyagolható hagyományos térképkészítési eljárások alapjai ma is szerepelnek a tananyagban. A felszabaduló óraszámokban azonban az új ismeretek átadására nyílik mód. Ezt a rugalmasságot a nagyfokú oktatói szabadság, az oktatók folyamatos önképzése, valamint az teszi lehetővé, hogy szinte minden kartográfus szaktanár aktívan is műveli a szakmát, azaz maga is készít térképeket. Ezen felül pedig természetesen részt vesz a hazai és nemzetközi kutatásokban, egyrészt a Nemzetközi Térképészeti Társulás keretén belül, részben pedig kihasználva a rendszerváltoztatást követően egyre szélesebbé váló nemzetközi közös kutatási projektek lehetőségeit. Hasonlóan az oktatásban: ösztönzi a kartográfus hallgatókat egy-két külföldön eltöltött szemeszter elvégzésére, ami jó alapot nyújthat hosszabb távon a nemzetközi együttműködés biztosítására és egyénenként tudományos előmenetelükre is.

Természetesen a Szakosztályon belül gondoskodunk arról, hogy a Tanszék munkatársai a Társaság keretei között is mindezen tevékenységükről beszámohassanak: az előadásokon a legkorszerűbb eljárásokról a résztvevők számára információt nyújtsanak és tudományos eredményeiket ismertessék.

Az utóbbi néhány évben további nyitás is jellemezte a szükségesnek ítélt változásokat a magyar felsőoktatásban, amelyre az új név – Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszék – is utal. A nemzetközi szinten is helyes irányok és arányok, illetve a képzési és a kutatási területen végzett munka egyértelműen pozitív visszaigazolása az a tény, hogy a Nemzetközi Térképészeti Társulás 1999-es minősítése szerint a tanszék szakmai színvonalát tekintve (oktatás, kutatás-fejlesztés) az első három európai katedra között említettik.

Az elmúlt 50 év során munkába álló térképészek döntő hányada itt kapott szakképzést. Az 1957-ben végzett első évfolyammal együtt 401-en (2005) szereztek itt diplomát. Ehhez viszonyítva nem meghatározó, de nem is elhanyagolható a volt Szovjetunióban oklevelet szerettek száma a magyar kartográfusok között (49 fő), különösen a képzés ottani „aktív időszakát” figyelembe véve (1961–1990 között).

A középfokú szakemberképzés a vizsgált időszak első felében megoldatlan volt. A Kartográfiai Vállalatnál az érettségi vizsgával rendelkezők számára szervezett kétéves szakképzés állami elismertetése nagy nehézségekbe ütközött, és mindössze csupán két ilyen „első” tanfolyam indult (egy Budapesten, egy pedig Debrecenben). Ezért szorgalmazta a szakma a középfokú képzés hivatalos megvalósítását, megindítását: térképészeti szakközépiskola létesítését. 1983-ban végzett az első osztály az Asztalos János (utóbb Varga Márton) Szakközépiskola térképész szakán. A képzésben azóta (2005-ig) 465 fő a nappali, kb. 80 fő pedig a levelező szakon végzett. A legkiválóbbak az ELTE-n folytatták, illetve folytatják tanulmányaikat.

Térképészeti oktatási rendszerünk ma teljes mértékben teljesíteni tudja az ország ilyen irányú szakemberigényét, és hozzájárul a tudományos munkatársak magas fokú képzéséhez. Társaságunk jó fórum fiatal szakembereink munkássága elindításához is, és ők élnek is vele.

A szakosztálytagok, megnyilvánulási lehetőségek, korszakos munkák

Az MFTTT *tagjainak* Szakosztályunkhoz tartozásáról nincs külön nyilvántartás, hiszen mind-egyikük bármely szakosztály előadásait látogathatja. A sok éves tapasztalat azt mutatja, hogy mintegy 40–50-en tartozhatnak szakosztályunkhoz. Számos tagtársunk más előadásokra is el-jár, s vitatni lehet, hogy ki melyik szakosztályhoz tartozik. Engedtessék meg nekem egy sze-mélyes példát felhozni, hogy e kérdésre rávilágítsak: Tremmel Ágoston, aki egykor szakosz-tálytitkárunk volt, ma már kevésbé látogatja üléseinket, hiszen inkább vesz részt a Szakmatör-téneti Szakosztály által szervezett előadásokon vagy a Szeniorok Tóth Ágoston Klubjában. Mégis örömmel és tisztelettel tartjuk a Kartográfiai Szakosztályhoz tartozónak, s reméljük, nem tagadná meg ezt a hovatarozást ma sem. És hasonlóan: több hozzánk sorolt kollégára le-het méltán büszke a volt Geodéziai és Kartográfiai Egyesület, illetve a mai MFTTT két vagy akár több szakosztálya is!

A tavaszi-nyári és az őszi-téli időszakban külön-külön rendszerint 2–5 *előadást* szer-vezünk. Ma 6–8 főre tehető azok száma, akik minden előadáson rendszeresen megjelennek, a látogatottság pedig 12–20 fő közötti. A helyszín korábban a Kartográfiai Vállalat vagy a FÖMI tanácsterme volt, újabban az ELTE valamelyik előadóterme ad otthont az előadások-nak. Így gyakran nyílt és nyílik mód számos térkép, atlasz és más kiadvány helyszíni, illetve munka közbeni bemutatására is. Ugyanakkor ilyen módon gyakorlatilag terembérleti díj nél-kül sikerült működnünk napjainkig, s ez a jövőben is biztosítottnak látszik. Természetesen gondoskodunk az előadásokhoz szükséges technikai eszközökről is.

Az előadott *témák* sokszínűek. A nagy technológiaváltások időszakában a legtöbb elő-adás ezekkel kapcsolatos témákhoz kötődött. Az alább felsorolt, nemzetközi összehasonlítás-ban is számottevő munkák mindegyikéhez a készülés során és a megjelenést követő időben is több előadás kapcsolódott. Egyaránt fordul elő beszámoló a Nemzetközi Térképészeti Társu-lás konferenciáiról vagy egy-egy szakkérdés vizsgálatáról. Téma lehet tudományos kutatással (is) megalapozott korszerű, új termék bemutatása, illetve hagyományos, de új technológiával készített térképészeti termék ismertetése stb. Fiatal szakemberek számára rendszeresen nyílik lehetőség kutatási tevékenységük bemutatására – hogy csak a legtipikusabb példákat említsük. Esetenként az MFTTT Szakmatörténeti, illetve a Magyar Földrajzi Társaság Térképészeti Szakosztályával vagy a Magyar Térképbarátok Társulatával közösen szervezünk előadásokat.

A legérdekesebb témák többnyire helyet kapnak *szakfolyóiratunk* hasábjain is. A Geo-dézia és Kartográfia szakkikkein kívül számos szakkönyv, jegyzet, tudományos atlasz és tér-kép látott napvilágot tagtársaink munkájának eredményeképpen, valamint több tucat térképpel illusztrált könyv is kikerült a különböző műhelyekből. Ezek megmérettetésének immár rend-szeres fóruma lett az évenként megrendezett „*Szép magyar térkép*” kiállítás, illetve korábban néhány éven át a „*MATE Szakmai díj*” odaítélése kínált további értékelési lehetőségeket.

Ötven év munkájának felsorolása lehetetlen. Születtek azonban olyan munkák, ame-lyek nemzetközi összehasonlításban is említést érdemelnek. Ezek részben kartográfiai – jogi tag – intézményeink, vállalataink, cégeink és az ott dolgozó tagjaink, részben a kutatással és az oktatással foglalkozó kollégáink szakszerű munkáját dicsérik. A válogatás ugyan erősen szubjektív, mégis engedtessek meg a szerzőnek egy ilyen – néhány tételt tartalmazó – áttekin-tés a teljesség igénye nélkül, a szűken vett *polgári geokartográfia* területéről:

– Világatlasz.

Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1959

– Cartactual (Cartinform *melléklettel*) [főszerk.: Radó Sándor/Csáti Ernő (1981-től)]

Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1965–1993 (1–158. szám)

– Fábíán Pál–Földi Ervin–Hönyi Ede: A földrajzi nevek és megjelölések írásának szabályai
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1965;

- Fábián Pál–Földi Ervin–Hönyi Ede: A földrajzi nevek helyesírása
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1998;
- Magyarország nemzeti atlasza
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1967
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1989
 - Irmédi-Molnár László: Térképalkotás
Tankönyvkiadó, Budapest, 1970
 - Magyarország regionálisatlasz-sorozata (I–VI. kötet)
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1974
 - Kartográfiai értelmező szótár [ford., szerk.: Földi Ervin]
Földmérési Intézet, Budapest, 1974
 - Többnyelvű kartográfiai automatizálási értelmező szótár (I–II. rész) [szerk.: Csáti Ernő]
MÉM OFTH Földmérési Intézet, Budapest, 1976
 - Magyarország földrajzinév-tára
I. Fontosabb domborzati, táj- és víznevek
MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal, Budapest, 1971
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1984
II. Megyei kötetek (19 kötet)
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1978–1981
 - Klinghammer István–Papp-Váry Árpád: Földünk tükre a térkép
Gondolat Kiadó, Budapest, 1983
 - Magyar kartográfiai irodalom
Kartográfiai bibliográfia 1498–1975 [szerk.: Karsay Ferenc dr.]
Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1983
 - Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978 (1 kötetes)
Akadémiai Kiadó, Budapest, 1988 (2 kötetes, bővített kiadás)
 - Nagy világtlasz
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1985
 - Történelmi világtlasz
Kartográfiai Vállalat, Budapest, 1991
 - Közép-Európa atlasz
Szent István Társulat–Püski Kiadó, Budapest, 1993
 - Magyarország atlasza
Cartographia Kft, Budapest, 1999
 - Zentai László: Számítógépes térképészet
ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2000
 - Magyar geodéziai és kartográfiai irodalom
Bibliográfia 1976–1995 [szerk.: Karsay Ferenc]
MFTTT, Budapest, 2003

S ha a geokartográfia rangos kiadványairól ejtünk szó, mindenképpen említeni kell a Radó Sándor által 1964-ben a londoni XX. Nemzetközi Földrajzi Kongresszuson bemutatott két és fél milliós méretarányú világtérkép London című mintaszelvényét. Meg kell emlékezni arról, hogy ezt követően kartográfusaink igen jelentősen hozzájárultak e térképmű elkészültéhez: a 224 szelvényből 43, a 38 átfedő szelvényből 7 (mind észak-amerikaiak), valamint ezek névmutatója készült hazánkban, a tudományos előkészítő munkán belül pedig a földrajzi nevek írásmódjára vonatkozó és a névmutató elveinek készítését tisztázó feladatokat láttuk el.

Ha a tisztelt olvasó elgondolkodik, talán magyarázni sem kell, hogy miért ezek a művek kerültek fel a „toplistára”.

Szakosztályunk tagjai jelentősen hozzájárultak régebbi és újabb térképek atlaszok hasonló kiadásához. Említhetjük a Lázár-térképek kiadását, a *Cartographica Hungarica I.* című kiadványt (OSZK), Szathmáry Tibor: *Descriptioj*át, a Térképtudományi Tanszék *Honterus, Reguly* stb. *térképeit*, az Országos Levéltár (Reisz T. Csaba) kiadványait, melyek részben elvezetnek a Szakmatörténeti Szakosztály működési területére, részben pedig más együttműködő partnereink tevékenységéhez. Emellett ráirányítják a figyelmet a térképnyomdászok és -nyomdák (Kartográfiai Vállalat, katonai nyomdászok, korábban pedig a Magyar Földrajzi Intézet és az Ofszet Nyomda) munkatársainak nem eléggé elismert munkásságára is.

Szakosztályunkban az utóbb említett témákról is előadások sora született.

Nemzetközi szakmai-tudományos tevékenység Kapcsolatok a nemzetközi és hazai társszervezetekkel

Rangos nemzetközi szervezetünk, a *Nemzetközi Térképészeti Társulás (ICA)* csak 1959-ben alakult meg, azaz csaknem egyidős szakosztályunkkal. Hazánk 1964-től vesz részt munkájában. Ha szakosztályunk tagjainak az elmúlt 42 (közös) évben kifejtett tevékenységét összevetjük más szakosztályainkkal, nem kell szégyenkeznünk!

ICA-konferencia Magyarországon:

1989. augusztus 17–24. Budapest, Vigadó.

ICA-bizottsági ülések Magyarországon:

1973. augusztus 22–26. *Térképautomatizálási bizottság* (Budapest),

1983. szeptember 11–16. *ICA Végrehajtó bizottság, Oktatási és képzési bizottság, Térképészeti technológiák bizottság* együttes ülései (Visegrád, ELTE-vendégház),

1989. augusztus 17–24. *Az ICA Budapesti konferenciáján számos bizottság ülésezett,*

1993. április 27–29. *Oktatási és képzési bizottság, Térképek és térbeli adatok használata bizottság,* valamint a *Nemzeti és regionális atlaszok bizottsága* „Elektronikus atlaszok” címmel szervezett együttes ülése (Visegrád, ELTE-vendégház),

2000. február 4–6. *Az ICA Oktatási és képzési bizottságának* ülése (Budapest, ELTE),

2000. szeptember 8. *Az ICA Térképészet és gyermekek bizottságának* ülése (Budapest, ELTE),

2003. május 2–4. *Az ICA Végrehajtó bizottságának* ülése (a bizottságok vezetőinek részvételével) (Budapest, ELTE).

A Nemzetközi Térképészeti Társulásban elismert tevékenységet folytattak:

Radó Sándor a *Tematikus térképészeti bizottság* tagja (1964), elnöke (1972–76),

Csáti Ernő a *Térképautomatizálási bizottság* tagja (1964),

Földi Ervin a *Terminológiai bizottság* tagja (1964),

Klinghammer István a *Térképészképzési bizottság* tagja (1972),

Papp-Váry Árpád a *Technológiai bizottság* tagja (1972),

Stegena Lajos a *Térképtörténeti bizottság* tagja (1974),

Boholy Ágnes a *Várostérképezési bizottság* levelező tagja (1984), tagja (1986),

Ajtay Ágnes a *Nők a térképészetben bizottság* egyik alapító tagja (1986),

Bíró József a *Vakok és csökkentlátók térképei bizottság* tagja (1989),

Márton Mátyás a *Tengertérképezési bizottság* levelező tagja (1989), tagja (1993),

Török Zsolt a *Térképészet elméleti kérdései bizottság* tagja (1991),

Bassa Gizi a *Nők a térképészetben bizottság* tagja (1995),

Zentai László a *Vizualizációs bizottság* tagja (1995).

Reyes Nuñez, Jesús a *Térképészet és a gyermekek bizottság* tagja (1995), alelnöke (2003),

Zentai László a *Térkép és internet bizottság* levelező tagja (1999),

Zentai László az *Oktatási és képzési bizottság* tagja (1999), elnöke (2003),

Dutkó András a *Tengertérképezési bizottság* levelező tagja (2004).

A Magyar Nemzeti Bizottság

elnökei: Radó Sándor és Papp-Váry Árpád,
titkárai: Csáti Ernő és Pokoly Béla.

Nemzetközi munkaértekezletek, konferenciák Magyarországon:

1989. augusztus 24–27. *Coronelli-szimpózium* (Budapest, ELTE),
1999. január 16–19. *International Workshop on Mass Media Maps* (Budapest, ELTE),
2000. szeptember 5–8. *Conference on Teaching Maps for Children: Theories, Experiences and Perspectives beginning the 3rd Millennium* (Budapest, ELTE),
2003. december 4–5. *European Education in Geodetic Engineering, Cartography and Surveying (EEGECs) Socrates Thematic Network Undergraduate Education Working Group Meeting* (Budapest, ELTE),
2005. július 17–22. *International Conference on the History of Cartography – Changing Borders* (Budapest, ELTE),
2006. május 23–25. *Leopoldina Meeting: Thematic Mapping in Geosciences - Applications using New Technologies and Media* (Budapest, ELTE).

Nemzetközi társszervezeteinkben való érdemi közreműködés (ma):

Zentai László a *Nemzetközi Tájéfutó Szövetség Térképbizottság* tagja (1996), titkára (2002),
Reyes Nuñez, Jesús a *European Education in Geodetic Engineering, Cartography and Surveying (EEGECs) Socrates* tematikus hálózat tagja (2002), 2002–2004 között az *Undergraduate Education* munkacsoport vezetője;
Török Zsolt az *Imago Mundi Ltd.* igazgatótanácsának tagja (2006).

Az ENSZ keretében folyó névegységesítésben való érdemi közreműködés:

Földi Ervin, Pokoly Béla, Mikesy Gábor, Dutkó András tagtársaink munkáját dicséri. E tevékenységnek nagy szerepe volt a hazai földrajzi nevek írásának rendezésében, valamint földrajzinév-tárak elkészítésében.

Hazai társszervezeteinkben való érdemi közreműködés (napjainkban):

Tárcaközi Földrajzinév-bizottság

Földi Ervin, Dutkó András bizottsági elnök,

Pokoly Béla titkár,

Gercsák Gábor, Hőnyi Ede, Kiss Lajos, Márton Mátyás, Mikesy Gábor tag.

Magyar Földrajzi Társaság

Papp-Váry Árpád a *Magyar Földrajzi Társaság* elnöke,

Klinghammer István a *Térképészeti szakosztály* elnöke,

Török Zsolt a *Térképészeti szakosztály* titkára.

Tiszteleti tagok: Domokos György, Dudar Tibor, Papp-Váry Árpád.

Magyar Térképbarátok Társulata

Papp-Váry Árpád a *Magyar Térképbarátok Társulata* elnöke (2002-ig).

Magyar Térképészek Egyesülete

Hutyán Róbert a *Magyar Térképészek Egyesülete* elnöke.

Bódis Gábor a *Magyar Térképészek Egyesülete* titkára.

A Szakosztály kitüntettjei – Szakmai elismertség

Nehéz lenne felsorolni is azokat, akik az elmúlt ötven esztendőben *tudományos fokozato(ka)t* szereztek (pl. külföldi akadémiai tagság) vagy *állami kitüntetésben* (pl. Kossuth-, Széchenyi- vagy Állami Díj, Munka Érdemrend vagy a Magyar Köztársaság Érdemkereszt különböző

fokozatai stb.) részesültek, még sokkal többen kaptak munkájuk elismeréseképpen vállalati kitüntetések. Név szerint kell említeni azonban azokat, akik szakosztályunk tagjaként a legmagasabb nemzetközi és hazai *szakmai kitüntetések*et elnyerték.

A Nemzetközi Térképészeti Társulás kitüntetettjei (tiszteleti tagok):

Radó Sándor (1974), Papp-Váry Árpád (1995) és Klinghammer István (2003).

Lázár Deák Emlékéremmel kitüntetettek:

Takács József (1958), Radó Sándor (1960), Irmédi-Molnár László (1964), Érdi-Krausz György (1968), Hrenkó Pál (1978), Földi Ervin (1982), Karsay Ferenc (1984), Ajtay Ágnes (1986), Domokos György (1988), Papp-Váry Árpád (1988), Klinghammer István (1990), Bakonyi Kálmán (1992), Mélykúti Mihály (1994), Boholy Ágnes (1988), Tremmel Ágoston (1988) és Csáti Ernő (2005).

Fasching Antal Emlékéremmel kitüntetettek:

Hőnyi Ede (1992), Righofer János (2002) és Földi Ervin (2004).

Az MFTTT örökös tagságát elnyertek:

Domokos György, Karsay Ferenc, Mélykúti Mihály, Földi Ervin, Hőnyi Ede és Tremmel Ágoston.

A közeljövőről

A geokartográfiai paradigmaváltás az első nagy lépést – a nagy példányszámban előállított, főként papírhordozójú térképek előállításának technológiaváltását követően is folyik, amint arra a korábbiakban már utaltam. Néhány kulcsszó – szubjektív – említése azonban talán jól körvonalazhatja a jövő irányait: digitális kartográfia, CD-, DVD-atlaszok; on line térképhasználat; GPS helyszínelés – naprakészen tartáshoz; elektronikus eszközök széles körű alkalmazása; kézi TV-s mobil telefon; turista- és tájfutó sporttérképek.

Végül: szakmai (ágazati) múzeumi térkép- és adattár létesítése, az összefogás és együttműködés erősítése az egyre szaporodó térképész cégekkel, kisvállalkozásokkal.

Köszönetnyilvánítás

A következő tagtársaimnak tartozom köszönettel az áttekintés elkészítéséhez nyújtott segítségükért: Bassa Gizella, Boholy Ágnes, Buga László, Földi Ervin, Hidas Gábor, Karsay Ferenc, Hőnyi Ede, Papp-Váry Árpád, Pokoly Béla, Zentai László és Zsámboki Sándor.